

Чурагчы улууьун Мындабаайытаабы «Ымы» оьо сайдар киинэ

Кэрэбэ иэйии

Иитээччи:
Артемьева Надежда Николаевна
УПД: высшая

2019 с.

Артемьева Надежда Николаевна
Мындабаайытаабы “Ымы” – оҕо сайдар киинэ

Кэрэбэ иэйии / Артемьева Н. Н., - Мындабаайы, Чурапчы улууһа 2014.

Пособие оскуолаба кириэн иннинээби саастаах оҕолорго, төрөппүттэргэ, иитээччилэргэ, музыкальнай салайааччыларга анаммыт. Бу пособиеба оҕо эмоциональнай туругун тупсарыга аналлаах дьарыктар, музыкальнай оонньуулар конспектара киирдилэр. Детсад педагогтара туһаныахтарын сөп.

Пособие предназначено для педагогов дошкольного учреждения. В пособии представлены конспекты занятий, музыкальных игр, направленные на формирование эмоционального благополучия детей дошкольного возраста. Это пособие предназначено для родителей, воспитателей, музыкальных руководителей.

Быһаары сурук

Кэлинни кэмнэ социальнай – экономической олохпут таһыма хамсааһына, социальнай өттүнэн уустук туруктаах дьэ – кэргэн элбээһинэ бүгүндү олохпут көрдөрүүтэ буолара дыксиннэрэр.

Манньык дьэ – кэргэннэ оҕо иитиигэр ситэри болҕомто ууруллубат, оҕо бэйэтин саастыылаахтарын кытта сатаан алтыһан сылдыбат, соҕотохсуйар турукка киирэр, олох ирдэбилигэр бэлэмэ суох буолар.

Биһиги уһуйааммытыгар улуус араас нэһиликтэриттэн кыаммат ыал оҕолоро уһун кэмнэ төрөппүттэриттэн тэйэн, кэлэн сылдыбаллар. Бу оҕолор дьээлэригэр ситэри иитиини ылбатах, уйулҕалара кэһиллилээх буолар, көмөҕө наадыллар.

Оҕо социальнай өттүнэн көмүскэллээх буоларыгар усулуобуйа олохтооһун уонна оҕо бэйэтигэр эрэнэр дьобурун сайыннарыы, эмоциональнай туругун бөҕөргөтүү - биһиги уһуйааммыт биир сүрүн соруғунан буолар.

Эмоциональнай туруктаах буолуу проблематын педагогтар уонна уйулҕаны чинчийээччилэр (В. Х. Бехтеров, И. Р. Тарханов, И. В. Догель) уһулуччу суолталаах, уустук сорук буоларын бэлиэтиллэр. Кинилэр оҕо эмоциональнай туруктаах буолуутугар музыка көдүүстээхтик дьайарын бэйэлэрин чинчийиилэригэр дакаастаан тураллар.

Музыка искусство биир сырдык, ыраас көрүнүнэн буолар, оҕону иитиигэ ордук дьайыылаах.

Оҕо оҕо ийэтин иһигэр сылдыбар кэмигэр, музыка учугэй дьайыыта кэлин өй – санаа, эт – хаан өттүнэн сайдыылаах буоларыгар туһалааһын этэн тураллар.

Музыка уопастыба сайдарыгар улахан оруоллаах. Оннооҕор, былыргы үйэлэр мындааларыгар дьон араас ыарыытын музыка нөнүө эмтиллэрэ.

Билинни кэмнэ музыкотерапия, хомусотерапия нөнүө музыка киһи этэ – сиинэ ыарыыттан чөлүгэр түһэригэр сабыдыаллаах, өйө – санаата ыар баттыктан тахсарыгар туһалаах көмөнү онороллор.

Ол курдук, музыка дьайыыта олус күүстээх: өй кыаҕа сайдар эттиктэрин түргэнник сайыннарар, иэйии өрүкүйүүлэрин тилиннэрэр, үлэлиир, толкуйдуур дьобур сайдар.

Эмоциональнай сайдыы барар тоҕоостоох кэмэ - оҕо саас буолар. Бу кэми көтүппэккэ оҕо сөптөөх сайдыы бардаһына, инникитин олобор сырдыкка, инникигэ тардыһыылаах киһи буоларыгар олук ууруллар.

Онон оҕо төһө элбэхтик музыканы кытары алтыһар даһаны, соччонон кини ис иэйиитэ, туруга сайдан иһэр.

Оҕо саас ырыата – тойуга, музыката – олох эрэллээх арыалдыыта, учугэй иитээччи буолар. Музыканы сөбүлүүр оҕо аһыныгас дууһалаах, ыраас, аһаҕас санаалаах буола улаатар. Оҕо музыканы сэргиир, сөбүлээн истэр буоллаһына, куннээҕи туруга тупсар, ис – иһиттэн иэйэр, үөрэр – көтөр, бэйэтэ да билбэтинэн уйулҕата (психиката) уоскуйар.

Бу пособиеҕа оҕо эмоциональнай туругун тупсарыыга аналлаах дьарыктар, музыкальнай оонһуулар конспектара, төрөппүттэргэ көмө матырыйаал оҕо сааһынан көрөн араарыллан сурулунна.

Пособие иитээччилэргэ, музыкальнай иитээччилэргэ уонна төрөппүттэргэ ананар.

“Үтүө санаа – үчүгэй быһыы”

(дьарыгы ытыгы конспега – орто бөлөх)

Сыала: үтүө сыһыанна, аһыныгас санааҕа иитии; кэрэбэ уһуйуу.

Туттуллар матырыйаал: ойуулар, өннөөх кумааҕы, сэлээппэ

I. Кирири чааһа

Оҕолор төгүрүччү сизгитиһэн тураллар, бэйэ – бэйэлэрин эйэбүстик эбүрдэлэхэллэр, мичээрдиллэр.

II. Остуоруйа кэпсээнин.

Арай биридэ озорбута эбитэ үһү озуруокка чуучула (быһаары – озуруоту тыыппатыннар дин куттаан, дьоннор мастан чуучула онороллор).

Кини сурдээх кирдээх, тырыттыбыт танаастаах, бири да тимэбэ суох уонна төбөтүгэр иннэри түспүт сэлээппэлээх эбит. Чуучулаттан куттанан ким да озуруокка чугаһаабат эбит.

Чуучула эрэйдээх сфотобун турарыттан тэһийбэт, чункуйар буолбут. Арай биридэ көрбүтэ озуруот ойобуһугар куоска сытар эбит. Чуучула үөрбүт уонна куосканы кытта добордоһуон баҕарбыт уонна эппит:

- Үтүө күнүнэн, куоска! Эн миэхэ добор буолуон этэ дуо? – дин ыйыппыт. Онуоха туран куоска эппит:

- Пахай, мин маннык кирдээх, куһаҕан танаастаах чуучуланы кытта добордоһуохпун баҕарбаппын. Эн мин түүбүн көр ээ: ып – ыраас, күнү быһа суунан – тараанан, саланан тахсабын, онтон эн бэйэбин көрүн эрэ хайдаххыны? Пахай! – дин баран куоска баран хаалбыт. Онуоха чуучула наһаа хомойбут:

- Тоҕо миигитэн бары куттаналлары? Ким да миигин добордоһуон баҕарбат, бары куота сылдыбаллар – дин ытаабыт. Ол ытыгы турдагына Танюша кыыс тийэн кэлбит уонна ыйыппыт:

- Эн туох буоллун, тоҕо ытаатын?

- Тоҕо ытыам суоҕай, ким да миигин кытта добордоһуон баҕарбат, наар сфототх турабын. Мин танаспын кирдээх, тырыттыбыт, куһаҕан дириллэр, онтон мин наһаа хомойобун!

- Чэ, ытаама чуучула, уоскуй, мин эйиэхэ көмөлөһүөм – диэбит Танюша уонна танаһын устан ылан сууйбут уонна абырахтаабыт. Чуучула киһи билбэт гына уларыбыт, тупсубут. Кини олус үөрбүт уонна Танюшаҕа махтамыт.

Куоска кэлэн көрбүт уонна соһуйбут:

- Тыый, бу ким турарый? Эн чуучулабын дуо, билбэтим дии. Уларыбыккын даҕаны! Эн биһикки добордоһуохха!

Онтон ыла чуучула элбэх добордоттордоммут.

- Хайа, оҕолоор, туох туһунан остуоруйа эбитий? (оҕолор эппиэттэрэ).
- Чуучула бастаан тоҕо добордоторо суох эбитий? (оҕолор эппиэттэрэ).
- Киниэхэ ким көмөлөспүтү? (оҕолор эппиэттэрэ).
- Туох уларыбы таҕыста? (оҕолор эппиэттэрэ).

III. Музыка тыаһыы: Чуучула кирири кэлэр.

- Үтүө күнүнэн, оҕолоор! Бу мин, чуучула, эһиэхэ ыалдыттыгы кэлиим (оҕолор чугаһаан танаһын көрөллөр – истэллэр).

Иитээчи: Үтүө күнүнэн! Чуучула биһиэхэ кэлээри танаһын сууммут – тарааммыт, көрүөххэ учугэйиин. Оҕолоор, чуучуланы кытта биригэ үнкүүлүөбүн, оччоҕо кини үөрүөбэ!

IV. Физминутка – үнкүү “Добордуу оҕолор”

V. Иитээчи: Чуучула доѳорбутун кытта үчүгэйдик да үнкүүлээтибит! Хайа, эн сэлээпэбин ханна гыннын?

- Сэлээпэбин тураахтар ильдэ баран хаалбыттар. Ол иһин төбө сыгынньах хааллым.

Иитээчи: Оо! Оѳолоор, чуучулаѳа хайдах көмөлөһөбүт? (оѳолор эппиэттэрэ). Онтон биһиэхэ манна сэлээпэ баар этэ дии, хата ону чуучулаѳа бэлэхтиибит дуо? (оѳолор эппиэттэрэ).

- Чэйин, оѳолоор, сибэкки онорон, сэлээпэни киэргэтэн биэрэбит дуо, оччоѳо чуучула олус үөрүө дии!

VI. Кумааѳынан үлэ “Сибэккилэр”(музыка тыаһыыр).

Сэлээпэни сибэккинэн киэргэтэн, чуучулаѳа бэлэхтииллэр.

Чуучула: Бабыбаларын оѳолоор, наѳаа да үтүө санаалаах, үчүгэй оѳолор эбиккит! Бу курдук барыларыгар үтүө сыһыаннаах, аһыныгас санаалаах буолун! Чэ, мин бардым, көрсүөххэ диэри! (олус үөрэн, махтанан, быраһаайдаһан тахсан барар).

VII. Түмүк

- Оѳолоор, бүгүн дьарыкка ким кэлэн барда? Ордук эһиги тугу сөбүлээтигит?
- Үтүө сыһыан, амарах санаа диэн тугу этэллэр эбитий ? (оѳолор эппиэттэрэ).

«Музыка тугу кэпсирий?»

(дьарыгы ытыты конспега)

Үөрэтэр сорук: араас майгыннаах музыкальной айымньылары арааран истэргэ үөрэтии

Иитэр сорук: бэйэ –бэйэбэ эйэбэс сыһыанна иитии

Сайыннарар сорук: музыка нөнүө оҕо иэиитин сайыннарыы, сургэтин көтөбүү.

I. Кирири чааһа.

-Үтүө күнүнэн, оҕолоор! Бары сиэттиһэн баран төгүрүччү туруоҕун уонна бэйэ – бэйэбитигэр истинник мичээрдээн эбэрдэлэһиэбин!

II. Музыкальной – ритмической хамсаныы “Доҕордуу оҕолор”(пааранан үнкүү)

- Оҕолоор, билигин иккилии буолан пааранан үнкүүлүөхпүт. Ырыа тылларын истэн, музыкаба сөп түбэһиннэрэн, үнкүү хамсаныыларын тэннэ оноробут уонна бэйэ – бэйэбитигэр мичээрдиибит.

III. Сүрүн чааһа.

- Оҕолоор, эһиги музыка истэргитин сөбүлүүгүт дуо? (оҕолор эппиэттэрэ). Биһиги үчүгэй – үөрүүлээх, бэһиэлэй музыканы иһиттэхпитинэ үөрэбит, санаабыт көтөбүллэр, онтон санаарҕабыллаах, бытаан музыканы иһиттэхпитинэ санаарҕыбыт, санаабыт түһэр.

Музыка киһи үөрүүтүн, хомолтотун – ол аата иэиитин, санаата уларыытын кэпсиир эбит.

Слайдаба үлэ:

Слайд 1 : “Настроение в музыке”

- Көрүн эрэ, оҕолоор, бу манна кимнээх баалларый? (оҕолор эппиэттэрэ).

Кыыс – үөрбүт, уол санаарҕаабыт.

Сорудах: музыканы истии уонна ханнык ойууга сөп түбэһэрин таайыы

Слайд 2: “К какому произведению подходят рисунки, что делают дети”

-Көрүн эрэ, оҕолор тугу гыналларый? (оҕолор эппиэттэрэ – марш, үнкүү, утуйуу)

Сорудах: музыканы истии уонна ханнык ойууга сөп түбэһэрин таайыы

Слайд 3: “Угадай темп в музыке”

-Көрүн эрэ, оҕолоор, кимнээх баалларый? (оҕолор эппиэттэрэ)

Сорудах: музыканы истии уонна ханнык ойууга сөп түбэһэрин таайыы (тургэн музыка – табалар, бытаан – чырыпаахы).

IV. Ырыа: “Күн” Н. Макарова мел.

V. Музыкальной оонньуу: “Карусель”

- Оҕолоор, көрүн эрэ, аптаах карусель! Карусельга олорсобут дуо? Аптаах карусель эргийээн баҕарар буоллаххытына, биирдии лентаны талын уонна бары тэннэ, эйэлээхтик төгүрүччү сүүрүөбүн! (бытаан музыка – эргийээн хаамыы, тургэн музыка – чэпчэкистик сүүрүү).

VI. Түмүк

- Бугун туох сананы биллибит? Оҕолоор, бүгүндү дьарыктан эһиги ордук тугу сөбүлээтигит? (оҕолор эппиэттэрэ).

“Тыастар араастара”

(дьарыгы ытыгы конспега – улахан бөлөх)

Сыала: тыастар араастарын билиһиннэри, тэннээн көрүү, уратыларын быһаары, истэр дьобурдарын сайыннары, оҕолору үөрдүү – көтүтүү, сүргэлэрин көтөбүү
Туттулар матырыаал: айылҕа матырыаала, баанкалар, сундуук, Буратино куукула, музыкальнай инструменнар.

I. Кирири чааһа.

Оҕолор музыка тыаһынан хааман кириэн, төгүрүччү тураллар, бэйэ – бэйэлэрин эбэрдэлэһэллэр (илиилэринэн, санныларынан таарыйсаллар).

II. Остуолга айылҕа матыааллара бааллар: уу, кумах, таастар, мас бытархайа, горох, сибэкки сиэмэтэ уо. д.а. иһиттэргэ угуллан тураллар (оҕолор остуол тула тураллар).

- Оҕолоор, чуумпураммыт иһиллиэбин эрэ: уһуйааммыт иһигэр туох тыастар баалларый? (оҕолор эппиэттэрэ). Бугун биһиги араас тыастары билсиэхпит, тэннээн көрөн, уратыларын быһаарыахпыт.

- Оҕолоор, бу остуолга туох баарый? (оҕолор эппиэттэрэ).

- Бу айылҕа матырыаалларыттан эһиги санаабытыгар хайдах тыас таһаарыахха сөбүй? (оҕолор эппиэттэрэ). Сөп, сахсыдаһытына тыаһыбыр эбит. Чэйин, тыастарын истиэбин: уу – чыллыгырыыр, кумах – сыгыныыр, таас – толугуруур, улахан тыастаах... Тыастара барыта биир дуо? (оҕолор эппиэттэрэ). Сөп, бары бэйэ – бэйэлэриттэн ураты тыастаахтар эбит дии, бэйэ – бэйэлэригэр майгыннаспаттар.

III. Дидактической оонньуу: “Пааратын бул”

- Оҕолоор, кураанах иһиттэргэ бу айылҕа матырыаалын кутан биэриэбин эрэ.

Билигин оонньоохпут. Мин эһиэхэ эрдэ кутуллубут ойуулаах уонна билигин бэйэбит куппут иһиттэргитин биэрэбин.

Сорудах: тыастары тэннээн көрөн, пааратын булуу.

IV. Музыканы истии. Аудиозапись “Айылҕа тыастара”(чыычаах саната, тыал тыаһа).

- Оҕолоор, туох тыаһын иһиттигит? (оҕолор эппиэттэрэ). Сөп, ардах тыаһын иһиттибит, ардах хаһан түһэрий? (оҕолор эппиэттэрэ). Айылҕаҕа сылдьан өссө туох тыаһын истиэххэ сөбүй? (тыа суугуна, чыычаах ырыата, этин тыаһа, кэбэ этэрэ, уу – сүүрүк тыаһа уо. д.а.)

V. Чуораанчык тыаһа иһиллэр.

- Истин эрэ, оҕолоор, туох дыкты тыаһай? Көрдүөбүн эрэ (аптаах сундуугу булан ылаллар).

- Хайа, бу тугуй? Аптаах сундуук эбит! Оҕолоор, сундуук иһигэр туох баара буолуой? (оҕолор эппиэттэрэ). Сундуукпут күлүүстээх, хайдах аһабыт? Чэйин эрэ, ырыата ыллыабын, оччоҕо баҕар сундуукпут аһыллан кэлиэбэ (оҕолор ыллаан бүтүүлэригэр сундуук аһыллар, Буратино санарбытынан тахсан кэлэр).

Буратино: Ой-ой! Үтүө күнүнэн, оҕолоор! Эһиги ырыабытын истэммин, тийэн кэллим. Миигин кытта оонньооххут дуо? (оҕолор эппиэттэрэ).

VI. Дидактической оонньуу “Таай, туох тыаһыбыр”

Оҕолор сундууктан биирдии музыкальнай инструмены талан ылаллар. Буратино музыкальнай инструменнарга ширма кэннигэр тыаһатар, оҕолор таайаллар.

- Оҕолоор, бу тугуй - дудочка, хайдах тыаһатабыт? (оҕолор эппиэттэрэ). Сөп, урэн тыаһатабыт (барыларыттан ыйытар).

Буратино: Оҕолоор, оркестр диэн тугуй, мин билбэппин ээ (оҕолор эппиэттэрэ).

Иитээчи: Оркестр диэн оҕолоор, элбэх киһи тэннэ музыкальнай инструменнарга оонньоуллара ааттанар, кинилэри дирижер салайар. Билигин биһиги бары бииргэ инструменнарга оонньоохпут, мин дирижер буолуоҕум, оччоҕо Буратино олус үөрүөбэ.

Шумовой оркестр

Буратино олус үөрэн, махтанан, кэһиитин биэрэр, быраһаайдаһан тахсан барар.

VII. Тумук

- Бугун биһиги дьарыкка тугу сананы билибит? Оҕолоор, эһиги бүгүммү дьарыктан ордук тугу сөбүлээтигит? (оҕолор эппиэттэрэ)

“Губка – Бобка ыалдыттыбыт”

(оонньуу – дьарык конспегга)

Сыала: музыкальной инструменнар керуннэрин араарга уерэтии, аһыныгас санааҕа иитии, оҕо эмоциональной эйгэтин сайыннарыы, сүргэлэрин көтөбүү.

Туттуллар матырыяал: Губка Боб куукулата, ширма, кэмбиэрдээх сурук, музыкальной инструменнар, слайда, указка.

I. Кирии чааһа – оҕолор музыка тыаһынан хааман киирэллэр.

- Утуө кунунэн, оҕолоор! Биһиэхэ сурук кэлбит, ааҕабыт дуо? (суругу ааҕаллар)

“Күндү оҕолор! Мин эмиэ эниги курдук музыканы олус таптыбын. Энигини музыкальной саалаҕа ыңырабын.

Губка Боб”

- Оҕолоор, Губка Боб биһигини ыныран баран, бэйэтэ суох дии, ханна бардаҕай?
(Ширма кэннигэр ким эрэ сангарар):

- Ой-ой-ой!

- Ким сангарар, оҕолоор?

- Бу мин – Губка Боб сангарабын.

- Тыый, ханна бааргыный?

- Бу баарбын! Сатаан тахсыбаппын, үрдүбэр инструменнар бааллар, баттаттым.

- Оо, ханнык инструменнар бааллары?

- Музыкальной инструменнар бааллар, ааттарын билбэппин. Бу кыракый өтүйэчээн баар, онон билигин тонсуйуом. Эниги тыаһын болҕойон истэн баран, таайын.

- Оҕолоор, Губка Бобка көмөлөһөбүт дуо? (оҕолор эппиэттэрэ). Чэ, истиэбин уонна ханнык инструмен тыаһыырын таайан, Губка Бобу босхолуоҕун.

II. Дидактической оонньуу: «Таай, туох тыаһыырый?» (Губка Боб музыкальной инструменнарга оонньуур, оҕолор таайаллар).

- Оҕолор барытын таайдылар, Губка Боб ханнык инструменнарга баттапытын биллибит. Биһиги эйиэхэ билигин көмөлөһүөхпүт (сундууктан Губка Бобу тардан таһаараллар).

Губка Боб: Үтүө күнүнэн, баһыбаларын! Оҕолор маладьыастар, барытын билэр эбиккит. Миигин кытта оонньуоххутун баҕараҕыт дуо? Оччоҕо 3 хамаандаҕа тургэнник арахсан, күрэхтэһиэбин.

III. Слайдаҕа үлэ – дидактической оонньуу «Инструмены бул»

Губка Боб: Оҕолоор, музыкальной инструменнары ханнык ньыманы туттан, тыаһатыахха сөбүн билэбит дуо? (оҕолор эппиэттэрэ).

- Маладьыастар, билэр эбиккит, музыкальной инструменнары манньк ньымалары туһанан тыаһатыахха сөп эбит: охсон, үрэн, баттаан уонна сахсыйан. Бу көстөр слайдаҕа араас музыкальной инструменнар бааллар, көрүөбүг уонна болҕойон истиэбин.

1. Бу ханнык инструменый? Сөп, аккордеон – хайдах тыаһыырын истиэбин.

Бу волынка – тыаһын истэбит.

Бу тугуй (оҕолор эппиэттэрэ). Сөп, барабан – хайдах тыаһыырын истиэбин.

Бастакы сорудах: манна баар инструменнартан охсон (ударнай) инструмены булан ыл (оҕо тахсан слайдаҕа көрдөрөр).

2. Бу тугуй? Бу румба – тыаһын истэбит.

Бу кастаньета, тыаһын истэбит.

Бу тугуй? Сөп дудочка – тыаһын истэбит.

Иккис сорудах: манна баар инструменнартан үрэн тыаһатар (духовой) инструмены бул (оҕо тахсан слайдаҕа көрдөрөр). (оҕо тахсан слайдаҕа көрдөрөр).

3. Бу тугуй? Сөп, пианино – хайдах тыаһыырын истэбит.

Бу тугуй? Сөп, бубен – тыаһын истэбит.

Бу маракас. Хайдах тыаһыырын истэбит.

Үһүс соруудах: манна баар инструменнартан баттаан тыаһатар (клавишной) инструмены бул (оҕо тахсан слайдаҕа көрдөрөр).

Губка Боб: Маладьыастар, бары сөпкө көрдөрдүгүт! Мин наһаа үөрэн, ыллыахпын баҕардым!

IV. Ырыа күрэхэ.

- Аны билигин, оҕолоор, ырыаҕа күрэхтэбиэхпит. Мин эһиэхэ ырыа иһитиннэриэм, эһиги болҕойон истин уонна ырыа аатын этэбит, ырыа бастакы куплеты ыллыгыт. Хайа хамаанда үчүгэйдик ыллыырын Губка Боб быһаарыаҕа.

1. Ырыа “Биһиги маамабыт” В. Егоров мел.
Ырыа “Чэ, иккиэн оонньоохха” Н. Макарова мел.
2. Ырыа “Ийэ5э махтал” Н. Макарова мел.
Ырыа “Ытаннах герой буолбат” Н. Макарова мел.
3. Ырыа “Туллук-туллук о5олор” В. Егоров мел.
Ырыа “Күн” Н. Макарова мел.

V. Тумук – хамаандаларга мэтээл тугтарыы.

- Бугун хамаандалар бары үчүгэйдик кытынныгыт, маладьыастар! Аны билигин бары бииргэ ункүүлүөбүн.

О5олор Губка Бобу кытта быраһаайдаһан, тахсан бараллар.

“Аптаах чуораанчык”

(оҕо эмоциональнай эйгэтин сайыннарыыга аралдьыты – улахан белех)

Сыала:

1. Оҕолору үөрдүү – көтүтүү.
2. Иэйиэлэрин уһугуннарыы, сайыннарыы.
3. Бэйэ – бэйэҕэ эйэҕэс сыһыанна иитии.

Туттулар мал: кырыарбыт мастер, аптаах сундуук, остуоруйа уонна мультик геройдарын мааскалара, аптаах чуораанчык.

Салайааччы: Дорооболорун, оҕолоор! Этин эрэ, эһиги саамай сөбүлүүр дьарыккыт тугуй? (оҕолор эппиэттэрэ). Сөп, эһиги ордук остуоруйа истэргитин уонна мультиктары көрөргүтүн наһаа сөбүлүүр эбиккит. Ханнык остуоруйалары уонна мультиктары билэбитий? (оҕолор эппиэттэрэ). Оҕолоор, остуоруйа алыптаах дойдутугар ыалдьытты барабыт дуо?

Оҕолор музыка тыаһынан залга хааман киирэллэр (зал иһэ остуоруйа дойдутун санатардыы киэргэтиллибит).

I. Хаһаайка: Дорооболорун, оҕолоор! Мин остуоруйа дойдутун Хаһаайкатабын. Эһигитин күүспүтүм ыраатта. Чэ эрэ, оҕолоор, билсиэҕин эһиги бары наһаа үчүгэй ааттааххыт буолуо дии (оҕолор биирдии – биирдии ааттарын этэллэр). Дьэ, кырдык даҕаны наһаа үчүгэй ааттаах эбиккит. Мин билигин эһиги ааттаргытын ырыа гынан ыллаан көрүөм, эһиги болҕойон истин уонна миигин кытта ыллаһын (оҕолор тэннэ ыллаһаллар).

Оҕолоор, эһиги ааттаргыт тус – туһунан музыкалаахтар эбит дии, сөбүлээтигит дуо? (оҕолор эппиэттэрэ).

II. - Аны билигин оҕолоор, мин аптаах хоспор кириэҕин эрэ. Көрүн эрэ, бу миэхэ аптаах сундууктаахпын. Таайын эрэ, бу иһигэр туох баара буолуой? (оҕолор эппиэттэрэ). Өссө көрүн эрэ, аптаах чуораанчыктаахпын (тыаһатан иһитиннэрэр). Маны тыаһаттаахпына, сундуукпут аһыллан кэлиэҕэ.

Аптаах чуораанчыгым,

Чугдаара тыаһаа!

Биир – икки – үс!

(чуораанчыгы тыаһатар – сундуук аһыллан кэлэр).

- Оҕолоор, сундуукпут иһигэр туох баар эбитий? (сундуук иһигэр остуоруйа уонна мультик геройдарын мааскалара бааллар, оҕолор ылан кэтэллэр). Оҕолоор, харахпытын симтибит, мин билигин эһигини аптаан кэбиһиэм, оччоҕо эһиги дьиннээх остуоруйа уонна мультик геройдара буолан хаалыаххыт (оҕолору аптыыр). Аата уөрдөхпүн, элбэх да доҕоттордоох эбиппин! Чэйин эрэ, ункуулүөҕүн бары бииргэ! (музыка тыаһыыр - “Полька”).

- Оҕолоор, мин аптаах музыкам бириэмэтэ бүтэн эрэр, мин эһигини төттөрү аптааммын эмиз оҕолор буолуоххут.

Аптаах чуораанчыгым,

Чугдаара тыаһаа!

Биир – икки – үс!

III. Түмүк

- Хайа оџолоор, остуоруйа дойдутугар ыалдыттыыр үчүгэй дуо? Эһиги ордук тугу сөбүлээтигит? (оџолор эппиэттэрэ).
- Оџолор Хаһаайканы кытта быраһаайдаһан, музыка тыаһынан тахсан бараллар.

Музыкальнай оонньуулар

“Лыхтар уонна хомурдуостар”

Сыала: оҕо туттан – хаптан, уобараска киирэн хамсанарын ситиһии, оҕо эмоциональнай туругун тупсарыы, оҕо бэйэтигэр эрэллээх буоларыгар иитии.

Туттуулар матырыяал: лых уонна хомурдуос мааскалара

Оонньуу барыыта

Оҕолор сизеттиһэн төгүрүччү тураллар. Оонньуох иннинэ болҕойон музыканы истэллэр. Онтон хас биирдии хамсаныыны сөпкө онорорго үөрэтиллэр.

Оҕолор икки бөлөххө арахсаллар: бастакы бөлөх – лыхтар, иккис – хомурдуостар (мааскалары ылан кэтии).

Лыхтар чэпчэкистик, сэргэхтик туттан, музыка тыаһынан сүүрэллэр. Онтон хомурдуостар оргуудук, көлөттүгэстик, наһыллык хаамсаллар. Оҕолор музыка уларыяр – тэлэрийэр майгыныгар сөп түбэһиннэрэн айымньылаахтык хамсана үөрэнэллэр: туттан – хаптан, уобараска киирэн оонньуулар.

Сорудах: музыканы болҕойон истии, музыка майгыныгар сөп түбэһэн, оруолга киирэн айымньылаахтык оонньоһун.

“Кыылар дискотекалара”

Сыала: оҕо иэиитин сайыннарыы, оонньоон үөрэрин-көтөрүн, дуоһуйууну ыларын ситиһии

Туттуулар матырыяал: кыылар мааскалара – жирафа, зебра, слон, эбисийээнэ, леопард

Оонньуу барыыта

-Этин эрэ, оҕолоор, ханнык сылаас дойду кыыларын билэбитий? (оҕолор эппиэттэрэ).

Биир үтүө күн кыылар тэһийбэккэ, доҕотторун көрсө барбыттар. Жирафа, зебра, леопард, слон уонна эбисийээнэ көрсө түспүттэр уонна кэпсэпиттэр. Кинилэр сэргэхсийиэхтэрин, сынньаныхтарын баһарбыттар. Доҕордуулар музыка холбоон, дискотека тэрийбиттэр. Кинилэр олус үөрбүттэр – көппүттэр, үнкүүлээбиттэр.

-Оҕолоор, биһиги эмиэ кыылар курдук, үнкүүлээн сэргэхсийэбит дуо?

Быһаарыы: оҕолор ханнык кыыл буолалларын бэйэлэрэ быһаараллар. Сэргэх, тэтимнээх музыка тыаһынан оҕолор үнкүүлүүллэр: оҕо талбыт кылын туттан – хаптан, мимикалаан, уобараска кириитэ ирдэнэр.

“Музыка хайдах оонньууруй?”

Сыала: музыканы уратытын арааран истэргэ үөрэтии, оҕо эмоциятын сайыннарыы.

Туттуулар матырыяал: 3 шт. түөрт мундук – сырдык халлаан күөбэ, чабылхай кыһыл, харанга халлаан күөбэ.

Оонньуу барыыта

Оҕолор төгүрүччү тураллар. Иитэчи оҕолорго өгнөөх карточкалары түнэтэр уонна дьүһүннэри быһаарар. Бу өгнөөх карточкалар музыка настроениетын, майгытын бэлиэтиллэр. Холобур: санаарҕабыллаах музыка – харанга өгүнэн, үөрүүлээх - чабылхай өгүнэн.

Быһаарыы: өгнөөх карточкаларынан музыка настроениетын, майгынын бэлиэтээн оҕо сөпкө талан ылан көрдөрөр.

Төрөппүттэргэ консультация

“Музыкальнай дьобур диэн тугуй?”

Музыкальнай дьобур саамай сайдан барар тобоостоох кэмэ - оҕо саас буолар. Бу кэми көтүппэккэ оҕоҕо сөптөөх сайдыы (музыкальный вкус, эмоциональная отзывчивость) бардабына, инникитин олоҕор музыкальнай, духуобунай өттүнэн үрдүк культурулаах киһи буоларыгар олук ууруллар.

Бу эйгэбэ үөрэхтээх дьон этэллэринэн, киһи музыкальнай үөрэтии хас да көрүннэригэр: музыка истиитэ, ырыа, хамсаныы, музыканан айымньылаах үлэбэ, барытыгар сыһыаннаах буоллабына “музыкальнай” киһи диэн буолар. Дьобурдаах киһи музыкальнай дорбооннор араастаһыыларын (звуковысотный слух, ладовое чувство, чувство ритма) чопчу истэр, араарар, дэ маннык киһи музыка эйгэтин дьиннээх ис хоһоонун билэр, музыкальнай искусство кистэлэннэрин биир – биир арыталаан үрдүк чыпчаалларга тийиэбэ.

Айылбаттан бэриллибит музыкальнай дьобуру утумнаахтык дьарыктаннаахха эрэ сайыннарабын, дьарык кэмигэр оҕо элбэх сатабылы ылар: ыллыыр, үнкүлүүр, музыканы өйдүүр, айымньылаахтык үлэтиир. Онон оҕо төһө элбэхтик музыканы кытары алтыһар дабына, соччонон кини музыкальнай дьобура сайдан иһэр.

Дьэ – кэргэн, аймах иһигэр биһиги бу курдугу истээччибит, холобура: «Мин оҕом аҕатын баппыт быһыылаах, олох сатаан ыллаабат, музыканы истибэт» - диэн. Бу аата, оҕобут музыкальнай дьобура суоҕун төрүттэрибиттэн ситимнээн быһааран этэбит. Дьобурдаах буоларбыт төрүттэрибиттэн эрэ тутулуктаах диір сыһа буолуо. Оҕо хайдах эйгэлээх дьэ кэргэнгэ иитиллэн, көрүллэн – харайыллан тахсара инники олоҕун түстүүр.

Киһи айылҕа анаабытынан музыкальнай дьобурдаах буолара биһигиттэн, улахан дьонтон тутулуктаабын умнумуоҕун.

Оҕо саас ырыата – тойуга, музыката – олох эрэллээх арыалдыта, учугэй иитээчи. Музыканы себүлүүр оҕо аһыныгас дууһалаах, ыраас, аһаҕас санаалаах буола улаатар. Оҕо музыканы сэргиир, себүлээн истэр буоллабына, куннээҕи туруга тупсар, ис – иһиттэн иэйэр, үөрэр – көтөр, бэйэтэ да билбэтинэн уйулҕата (психиката) уоскуйар.

Онон обону кыра сааһыттан ырыа ыллыырга, музыканы себүлээн истэр гына иитиэххитин, үөрэтиэххитин баҕарар буоллаххытына бу өйдөбүннүүгү умнуман:

- оҕо музыкальнай дьобурун сайыннарыыны бириэмэтин аһарбакка олох кыра эрдэбинэ саҕалаан;

- хас биірдии оҕо музыкальнай сайдыыта биір тэн буолбат. Кырачаан киһи ыллыан, үнкүүлүүн баҕарбат эбэтэр ырыата, хамсаныыта эһиги баҕарбыккытынан тахсыбат буоллабына хомойуман, барытыгар тулуур наада;

- оҕо музыканы кытта элбэхтик алтыһар буоллабына, кини сайдыыта иннин диэки барыаҕа;

- музыкальнай дьобур көрүннэриттэн (музыканы сөпкө истии, ыраастык ыллааһын, музыканан хамсаныы, музыканан айымньылаахтык дьарыктаныы) хайалара эрэ итэбэс буоллабына оҕо инники диэки сайдара бытаарар, онон бу мэхэйи туоратарга улахан киһи соруқ туруоран үлэлиэхтээх;

- оҕо музыкальнай сайдыытыгар кыһаллыбатах, тугу да инэрбэтэх буоллаххытына, оҕобутугар сатаан ыллаабат, үнкүүлээбэт диэн «хара мэни» сыһыарыман.

Дорбооннор эйгэлэрэ.

Биһигини тулалыыр дорбооннор эйгэлэрэ икки бөлөххө араасар: тыас - уус дорбоонноро, айылҕаҕа баар тыастар (шумовые) уонна музыкальнай дорбооннор.

Айылѳаѳа баар тыас араастаах, ону биһиги кулгаахпытынан арааран истэбит: этин этэр, ардах туһэр, чаһы тыаһыыр, чаанньык оргуйар, өтүйэ , сүгэ тыастарын, чыычаах ырыатын, тыа суугунуурун уо. д. а., маны барытын араас тыас диибит.

Эһиги дьиэбитигэр оѳобутун кытта араас тыаһыыр тэриллэри бэйэбит оноруоххутун сеп. Холобур: тимир эбэтэр таас баанкаѳа, хаппахтаах иһиттэргэ айылѳа матырыяалларын кутан (кумах, таас, уу, мас бытархайа, горох, рис, компот унуоѳа, оѳуруо, тимэх), арааһынай тыас таһааран оонньооххутун сеп.

1. Дидактической оонньоу “Пааратын бул”

Сыала: тыастары истэн, тэннээн көрүү, тэн тыастары булуу

Туттуллар матырыяал: айылѳа матырыяаллара кутуллубут баанкалар

- Бу мин оѳолору кытта дьарыктанарбар бэлэмнээбит иһиттэрбин керун. Оѳолор тыастары эксперимиэннииллэрин олус себулууллэр.

Бу иһиттэри ылан, сахсыйан иһиллээн керун эрэ, хайдах тыастаахтарый? Бу тыастары тэннээн керун: бэйэ – бэйэлэригэр майгыннаспат, ураты тыастаахтар.

Сорудах: биир тыастаах иһиттэри булуу (төрөппүттэр тыастары тэннээн көрөн, тэн тыастаах иһиттэри истэн, булаллар. Ким элбэх тыаһы булбут - кыайар).

2. Дидактической оонньоу “Таай, туохха майгынныырый?”

Сыала: араас тыастары истии, туохха майгынныылларын быһаары

Туттуллар матырыяал: хаһыат, А-4 кумааѳы, салапаан пакет, туорахтар

- Бу эһиги иннигитигэр араас маллар сыталлар.

Сорудах: тыастары истии, туохха майгынныылларын быһаары. Холобур: тыал тыаһа, сэбирдэх суугунуура, эриэн үөн сыыллар тыаһа уо. д. а.

3. Музыкальной инструменнарга оонньоһун

Сыала: музыкальной инструменнарга оонньоон, тыас таһааран айылѳа тыастарын үтүктүү

Туттуллар матырыяал: металлофон, треугольник, барабаан

Сорудах: музыкальной инструменна оонньоон, тыастары үтүктүү

Төрөппүттэр баѳаларынан инструменнарга оонньоулар уонна туох тыаһыгар майгынныырын таайаллар. Холобур: ардах тыаһа (металлофон), таммах таммалыыр (треугольник), этин тыаһа (барабаан).

4. Фонопедической эрчиллии

Төрөппүттэр төгүрүччү тураллар. Иитээччини кытта тэннэ эрчиллиилэри онороллор: эт – сиин чаастарыгар охсон – таарыйан, араас тыас таһааран хамсаны.

Бу курдук оѳолоргутун кытта дьиэбитигэр тыастары тэннээн, арааран истэргэ дьарыктаан, оѳолоргут истэр дьоѳурдарын сайыннарыаххытын сеп.

Дорѳооннор уратыларын арааран истэр сатабыллар – бу музыкальной дьоѳур сайдыытын бастакы уктэллэрэ буоларын умнумуоѳун!

Туһаныллыбыт литература:

1. Дубовец С. И. Развитие эмоций у детей //Дошкольное воспитание. 2008. №1.
2. Ветлугина Н. А. Музыкальное развитие ребенка. - М.: Просвещение, 1988.
3. Григорьева Н. С. Развитие эмоциональной сферы //Дошкольное воспитание. 2010. №2.
4. Коррекционная педагогика. /Под общ. ред. М. А. Поваляевой.- Ростов-на Дону:”Феникс” 2002.
5. Куприна Н. А. Воспитательная работа средствами музыки //Дошкольное воспитание. 2007. №12.
6. Костина Э. Р. Музыкальная среда как средство развития креативности ребенка // Дошкольное воспитание. 2006. №12.
7. Маркова Л. С. Организация коррекционно-развивающего обучения дошкольников: Практическое пособие АРКТИ, 2002.
8. Музыкальные занятия в детском саду: Пособие для воспитателя и муз. Н. А. Ветлугина, И. Л. Дзержинская, Л. Н. Комиссарова. – М.: Просвещение. 1984.
9. Социально- эмоциональное развитие детей: совместная деятельность, развивающие занятия /авт. –сост. Т. Д. Пашкевич. – Волгоград: учитель, 2012.
10. Развитие социальной уверенности у дошкольников: Пособие для педагогов дошк. Учреждений. – М.; Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2003.
11. Эстетическое воспитание в детском саду / Под ред. Н. А. Ветлугиной. – М.:Просвещение, 1978.
12. Эмоциональное развитие дошкольника: Пособие для воспитателей детского сада / А. В. Запорожец, Я. З. Неверович, А. В. Кошелева и др. Под. ред. А. В. Кошелевой. – М.: Просвещение, 1985.

Иһинээбитэ

1. Быһаарыы сурук	3
2. Үтүө санаа – үчүгэй быһыы.....	4
3. Музыка тугу кэпсирий?.....	6
4. Тыастар араастара.....	8
5. Губка Бобка ыалдьыттыбыт.....	10
6. Аптаах чуораанчык.....	12
7. Музыкальнай оонһуулар.....	14
8. Төрөппүттэргэ консультация “Музыкальнай дьобур диэн тугуй?”.....	15
9. Туһаныллыбыт литература.....	18